

**Toimintakertomus- ja
tilinpäätös 2013**

SOVATEK
— säätio —

Toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2013

Sisällysluettelo

1. Yleistä	2
2. Jyväskylän tulosalue	5
2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö	5
2.1.1. Korvaushoitotyöryhmä	6
2.1.2. Riippuvuuskuntoutustyöryhmä	6
2.1.4. Kuntouttavan avohoidon päihde- ja peliongelmapalveluiden tilastoja	6
2.2. Hoitopalveluyksikkö	8
2.2.1. Päihdepäivystys	9
2.2.2. Alkoholvieroitusosasto	9
2.2.3. Huumevieroitusosasto	10
2.3. Palveluohjausyksikkö	10
2.4. Työvalmennusyksikkö	11
3. Joensuun tulosalue	12
3.1. Hoitopalvelut	14
3.3. Kuntoutuspalvelut	16
4. Järjestölähtöisen toiminnan tulosalue	16
4.1. Nuorten ongelmallisen pelaamisen tunnistaminen ja tukimuotojen kehittäminen - Pelituki	17
4.2. Huume kuntoutujien vertaistoimintakeskus Asema 78	18
4.3. Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen	18
5. Talous	19

Toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2013

1. Yleistä

Työllisyystilanne Keski-Suomessa jatkui erityisen haasteellisena. Työttömyys jatkaa kasvua, erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten osalta. Työttömyydestä, päihteistä ja mielenterveyden järkkymisestä aiheutuvat ongelmat ovat lisänneet kansalaisten palvelutarpeita ja samanaikaisesti ne koskevat yhä laajemmin kokonaisia perheitä. Säätiö tavoittaa palvelujensa kautta välillisesti entistä enemmän lapsia auttamalla ja tarjoamalla heidän vanhemmilleen palveluja. Erään selvityksen perusteella yksin Jyväskylän päihdepalveluissa vuoden aikana asioinneilla aikuisilla asiakkailla olisi arviolta noin tuhat lasta.

Lienee oikeutettua todeta, että niin Sovatek-säätiön kuin muidenkin julkisyhteisöjen tai niiden rahoituksen varassa toimivien organisaatioiden toimintavuoteen 2013 kohdistui vähintäänkin lievää turbulenssia. Taloussuhdanteen alavire yhdistettynä hyvinvointipalvelurakenteen monitahoiseen muutosprosessiin loi jo tilikauden aikana merkittävää epävarmuutta jos kohta paineet kohdistuvatkin tuleviin vuosiin. Taustalla vaanii yleinen tuotantorakenteen perustavanlaatuisen muutos, minkä seurauksia ja vaikutuksia voi osin vain arvailla. Tämän kaiken keskellä Sovatek-säätiön vuosisykliin perustuva toiminta jatkoi kolmannen tilikauden selviytymiseetostaan. Kaikista merkittävistä haasteista huolimatta säätiö suoriutui perustehtävänsä toteuttamisessa vuonna 2013 melko hyvin.

Epävarmoista ja ilmeisen heikkenevistä talousnäkymistä huolimatta Sovatek-säätiön usko tulevaan näkyi kuitenkin poikkeuksellisen merkittävänä investointeina. Työvalmennuksen toimitilamuutokseen, Efficapotilastietojärjestelmään ja sen koulutukseen sekä kone- ja laitekannan uudistamiseen investointiin tilikaudella ja alkuvuonna 2014 liki neljännesmiljoona. Tämä satsaus on ilman muuta säätiön keskeisin ajanjaksolle ja sen taitteeseen ajoittunut taloustoimi. Tulevat vuodet osoittavat millaiseksi kokonaan oman rahoituksen varassa tehtyjen uudistusten takaisinmaksu muodostuu. Velkariskiä ei ole, mutta kiistatta toiminnallista senkin edestä.

Säätiön tuottamien palvelujen kysyntää hillitsivät lähinnä kuntien ja muiden palveluntilaajien tiukka talous ja sopimusrajoitteet. Sovatek-säätiön eri sopimuksilla tarjoamien palvelujen määrät kasvoivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna ja niitä tuotettiin sopimusten mukaisesti.

Toiminta-ajatuksensa mukaan Sovatek-säätiö on psykososiaalisen kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistoimintaorganisaatio, joka keskittyy erilaisten riippuvuus- ja mielenterveysongelmien ehkäisyyn ja hoitoon, työ- ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä työllistymisen edistämiseen.

Säätiö on julkisen ja kolmannen sektorin taustayhteisöjen perustama yhteistoimintaorganisaatio, joka edustaa uudenlaista toimintatapaa julkisen sektorin toiminnassa ja palvelujärjestelmässä sekä kolmannen sektorin toimijoiden, yritysten ja muiden yhteisöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lähtökohtana on palvelujärjestelmien kehittäminen ja palveluiden tuottaminen palveluita tarvitsevien sekä palveluja tilaavien asiakkaiden näkökulmasta.

Säätiön perustajayhteisöt edustavat monipuolisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, päihdehuollon erityispalvelujen, työvalmennuksen sekä kolmannen sektorin erilaisia toimintamuotoja ja hoitotieteologioita. Säätiön toimintamuodot ja palvelut perustuvat erilaisiin psykososiaalisen kuntoutuksen ja päihdelääketieteen, työvalmennuksen sekä mielenterveyshuollon menetelmiin.

Valtuuskunnan jäsenet vuonna 2013

Lasse Murto, puheenjohtaja	Kriminaalihuollon tukisäätiö
Timo Peura	Jyväskylän kaupunki
Susanna Kaartinen	Jyväskylän kaupunki
Eila Heinonen	Joensuun kaupunki
Asko Juuti	Muuramen kunta
Hanna Laakso	Laukaan kunta
Santero Kujala	Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Marja-Leena Nousiainen	VAKry
Seppo Sulkko	Kirkkopalvelut ry
Kari Lahti	Vaajakosken Suvanto ry
Armas Laatinen	Kuiville Pyrkivien Tuki ry
Aarne Kiviniemi	Sininauhaliitto ry
Pekka Heinälä	A-klinikkasäätiö
Artturi Anttila	Jyväskylän Katulähetys ry
Risto Närhi	Väentupa ry
Leo Tirri	Jyväskylän A-kilta ry
Ritva Salpakoski	Jyväskylän Mielenterveysseura ry
Börje Hanhikoski	Kuurojen Liitto ry
Helena Huovila	Jyvälän Setlementti ry
Janne Paappanen	Youth Against Drugs ry

Hallituksen varsinaiset jäsenet

Jyväskylän kaupunki Risto Kortelainen (Pj)
Ksshp Tarja Lappi
Joensuu kaupunki Jari Horttanainen
Laukaan kunta Vuokko Hiljanen
A-klinikkasäätiö Olavi Kaukonen
VAKry Kaarina Peltonen
Hannu Rutanen Sininauhaliitto
Jyväskylän katulähetys ry Usko Hintikka
Jyväskylän mielenterveysseura ry Armas Laatinen
Kuiville pyrkivien tuki ry Kari Lahti
Jyväskylän A-kilta Reijo Hänninen

Hallituksen varajäsenet

Jyväskylän kaupunki Jarmo Koski
Ksshp Päivi Heikkilä-Kari
Joensuun kaupunki Satu Huikuri
Muuramen kunta Jarkko Määttänen
Kuurojen liitto ry Börje Hanhikoski
Kriminaalihuollon tukisäätiö Maarit Suomela
Kirkkopalvelut ry Mari Tuomainen
Väentupa ry Risto Närhi
Vaajakosken suvanto Seppo Riikonen
YAD ry Hanna Multanen
Jyvälän Setlementti ry Pekka Kaunismaa

Säätiön visiona on, että se on valtakunnallisesti tunnettu ja arvostettu alansa toimija, palvelujen ja järjestötoiminnan uudistaja sekä haluttu yhteistyökumppani vuonna 2015.

Strategiakauden 2012–2015 painopistealueina ovat:

1. asiakkaiden ja sidosryhmien kiinnostuksen kasvattaminen säätiötä kohtaan entistä vahvemaksi
2. strategiseen kumppanuuteen perustuva toiminnallinen ja alueellinen kasvu
3. uusien palveluinnovaatioiden ja -konseptien kehittäminen ja levittäminen
4. henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtiminen
5. toiminnanohjauksen kehittäminen
6. talouden ja toiminnan tasapaino.

Strategiakauden tavoitteiden mukaiset toimenpiteet ja painopisteet vaihtelivat eri tulosalueilla ja toimialoilla vuoden 2013 aikana.

2. Jyväskylän tulosalue

Tulosalueella oli neljä toimialakohtaista yksikköä: Hoitopalvelu-, Arviointi- ja kuntoutuspalvelu-, Palveluohjaus-, sekä Työvalmennusyksikkö. Päihdepalvelujen suorittemäärät kasvoivat kahdeksan ja Työvalmennuksen yhden prosentin edelliseen vuoteen verrattuna.

2.1. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikön tehtävänä on kuntoutujien arjen hallinnan tukeminen sekä toiminta- ja työkyvyn arviointi, ylläpitäminen ja lisääminen yhteistyössä kuntoutujan ja hänen verkostonsa kanssa. Yksikön toiminta perustuu psykososiaalisen kuntoutuksen ja päihdelääketieteen viitekehykseen.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikössä on kaksi toiminnallista työryhmää: Korvaushoitotyöryhmä ja Riippuvuuskuntoutustyöryhmä. Toimintarakenteita tarkistettiin edelleen toimintavuonna 2013 ammatillisen kuntoutuksen työryhmän osalta. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikössä toimineet psykologi ja sosionomi siirrettiin toiminnallisiin perusteisiin osaksi Palveluohjausyksikköä. Ammatillisen kuntoutuksen työryhmä jatkoi toimintaansa yksiköiden välisenä monialaisena yhteistyöryhmänä, jossa käsiteltiin asiakasasioiden lisäksi ammatillisen kuntoutuksen palveluita ja niiden kehittämistä säätiössä.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikön tärkeimpiä kehittämisalueita toimintavuonna 2013 olivat palveluohjauksen parantaminen ammatillisen kuntoutuksen palveluihin sekä avomuotoisen päihdekuntoutuksen laadun varmistaminen rakennemuutoksissa. Palveluohjausta ammatillisen kuntoutuksen palveluihin kehitettiin rakenteellisesti ammatillisen kuntoutuksen työryhmässä sekä tekemällä tiivistä yhteistyötä Palveluohjausyksikön ja Työvalmennusyksikön kanssa. Yksiköiden välisenä yhteistyönä toteutettiin muun muassa kaksi Työvoiman palvelukeskukselle tuotettua Työelämään valmentavaa ryhmää. Vuoden aikana saatettiin loppuun kuusi Työvoiman palvelukeskuksen työ- ja toimintakyvyn tutkimusta ja Työllisyyden kuntakoikeilu -hankkeelle toteutettiin suunnitelman mukaisesti neljä laajaa työ- ja toimintakyvyn arviointitutkimusta. Yksittäisiä asiakkaita ohjautui kuntouttavaan työtoimintaan säätiön Työvalmennusyksikköön.

Avomuotoisen päihdekuntoutuksen laadun varmistamisessa ja hoidon sisällöllisessä kehittämisessä keskeisessä roolissa olivat jatkuva asiakaspalaute sekä toiminnan arviointi ja raportointi. Palautetta kerättiin sekä kirjallisesti että suullisesti kuntoutusprosessin aikana. Kaikista ryhmätoiminnoista kerättiin kirjallinen palaute osallistujilta ja laadittiin loppuraportti, jossa arvioitiin toimintaa. Kaikilta säätiön päihdepalveluissa asioineilta asiakkailta kerättiin poikkileikkauksena asiakaspalaute helmi-huhtikuussa 2013. Kaikista yksikön palveluista on laadittu palvelukuvaukset. Hoidon laatua pyritään varmistamaan myös yksikön ja työryhmien toiminnallisia rakenteita kehittämällä. Vuonna 2013 molemmat työryhmät ovat suunnitelmallisesti kehittäneet sisäistä yhteistyötään, arjen toimintarakenteita ja hoidon sisältöjä.

Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksikkö on laajalti verkostoitunut ja yhteistyötä kehitettiin paitsi Sovatek-säätiön sisällä myös eri toimijoiden ja palvelutuottajien kanssa. Koulutusta ja konsultatioita annettiin eri organisaatioille ja yhteistyökumppaneille. Korvaushoitotyöryhmä järjesti alueellisen korvaushoitokoulutuksen paikallisille sidosryhmille. Yksikkö oli edustettuna Keski-Suomen lastensuojelun moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä sekä Keski-Suomen kuntoutuksen alueellisessa yhteistyötoimikunnassa.

Tehtyjen rakennemuutosten jälkeen Arviointi- ja kuntoutuspalveluissa työskenteli kuntoutuspäällikkö, 2 osa-aikaista lääkäriä, 7 sairaanhoitajaa (2 tiimivastaavaa), lähihoitaja, 4 sosiaali-

työntekijää (3 osa-aikaista) sekä toimintaterapeutti. Kaksi työntekijää sai Kelan psykoterapiapätevyyden vuoden 2013 aikana. Yksikön työntekijät osallistuivat toimintavuonna koulutussuunnitelman mukaisesti sekä muihin tarpeellisiksi arvioituihin alan koulutuksiin ja seminaareihin. Henkilöstökoulutuksessa painottui yhteisöhoitoon, ongelmapelaamiseen ja lapsilähtöiseen päihdetyöhön liittyvä koulutus. Molemmilla työryhmillä oli ryhmätyönohjaus ja terapia-työtä tekevillä työntekijöillä lisäksi yksilötyönohjaus.

2.1.1. Korvaushoitotyöryhmä

Korvaushoitotyöryhmän keskeiset tehtävät ovat korvaushoidon tarpeen arviointi, päätös korvaushoidon aloittamisesta ja opioidiriippuvaisten henkilöiden korvaushoidon toteutus. Korvaushoitotyöryhmään palkattiin vuonna 2013 yksi uusi sairaanhoitaja. Tästä huolimatta, haasteena oli kasvava asiakasmäärä ja hoidon laadun varmistaminen etenkin kun korvaushoidossa olevien asiakkaiden erityisinä haasteina oli asiakkaiden nuori ikä, kasvava asunnottomuus sekä samanaikaiset mielenterveys- ja päihdeongelmat.

Hoidon sisältöjä kehitettiin vastaamaan paremmin asiakasryhmän muuttuneita tarpeita. Asiakaskunnan moniongelmaisuuksien lisääntyminen on muun muassa aiheuttanut tuetun asumisen lisääntymisen ja työntekijöiden tekemät kotikäynnit asiakkaan kotiin. Toimintavuoden aikana jatkettiin myös korvaushoidon kehittämistä yhteisöhoidolliseen suuntaan. Neljä työntekijää on suorittanut 2-vuotisen yhteisöhoitoon koulutuksen, loput työntekijöistä koulutetaan vuosien 2014–2015 aikana.

2.1.2. Riippuvuuskuntoutustyöryhmä

Riippuvuuskuntoutustyöryhmä tuottaa päihteiden käyttäjien, ongelmapelaajien ja muiden riippuvuusongelmaisten jatkohoito- ja avokuntoutuspalveluita. Yksikön toiminnassa painottui yksilö- ja perhetyö, lasten huomiointi ja lapsilähtöisyys päihdepalveluissa, ryhmätoiminnat sekä tutkimuspalvelut. Etenkin lastensuojeluasiakkaiden osalta työssä painottuu pitkäkestoiset terapeuttiset hoitosuhteet, kuntoutujan kotiin tehtävät kotikäynnit ja lausuntojen laatiminen. Vuosi 2013 oli ensimmäinen toimintavuosi, jolloin kaikki huume-kuntoutujat korvaushoitiasiakkaita lukuun ottamatta, hoidettiin Riippuvuuskuntoutustyöryhmässä. Tämä näkyi asiakkaiden moniongelmaisuuksien lisääntymisenä, joka johti pidempään hoitosuhteisiin ja laajempaan verkostoyhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Vuoden 2013 aikana ryhmätoiminnoista toteutui Mielialakurssi, työstä hoitoonohjattujen Kolmas kerta -ryhmä, Pelikuntoutuskurssi viikonloppukurssina ja Työvoiman palvelukeskukselle tuotettu Työelämään valmentava ryhmä (TYVA). TYVA-ryhmän pilottiryhmä päättyi keväällä 2013. Toinen ryhmä toteutui syksyllä 2013. Ryhmätoimintojen sisällöllinen kehittäminen jatkui edelleen saatujen kokemusten ja kerätyn palautteen avulla. Nuorten asiakkaiden määrän kasvun myötä vuonna 2013 perustettiin säätiön sisäinen monialainen työryhmä kehittämään nuorten ryhmätoimintoja säätiössä. Työryhmän työskentely jatkuu vuonna 2014.

Asiakkaiden muutosvalmiuden arviointiyhteistyötä jatkettiin yhdessä Vieroitushoito-osaston kanssa uusien asiakkaiden muutosvalmiuden arvioimiseksi ja kuntoutumismotivaation herättämiseksi. Vuoden 2013 aikana kehitettiin Valmu-työkirja tukemaan asiakasta muutosvalmiuden kanssa työskentelyyn. Työkirja saatiin painoon vuoden 2013 lopussa.

2.1.4. Kuntouttavan avohoidon päihde- ja peliongelmapalveluiden tilastoja

Päihteiden sekakäyttö oli myös kuntouttaviin päihdehoitoihin hakeutuneilla asiakkailla hyvin tavanomaista. Mikäli kuntoutujalla oli myös huumeiden käyttöä, hän kirjautui asiakastietojär-

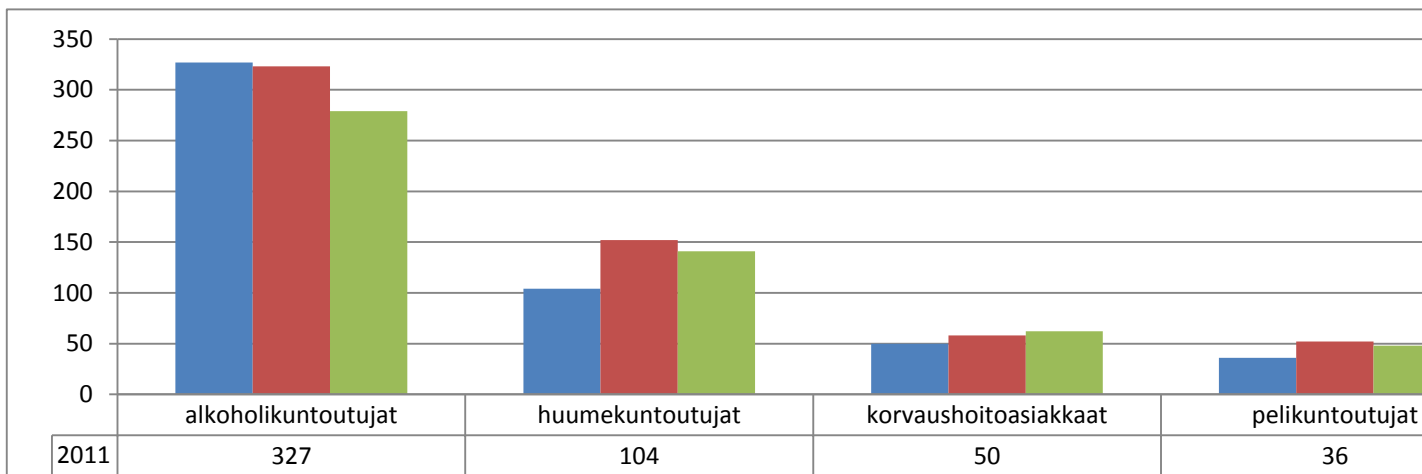

jestelmässä huumeasiakkaaksi, vaikka hänellä saattoi samanaikaisesti olla myös alkoholin haitallista käyttöä. Myös opioidiriippuvaisten korvaushoidossa olevilla asiakkailla oli ongelmallista alkoholin käyttöä, osalla jopa vieroitushoitoa vaativaa ongelmakäyttöä. Myös lääkkeiden päihdekäyttö on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina.

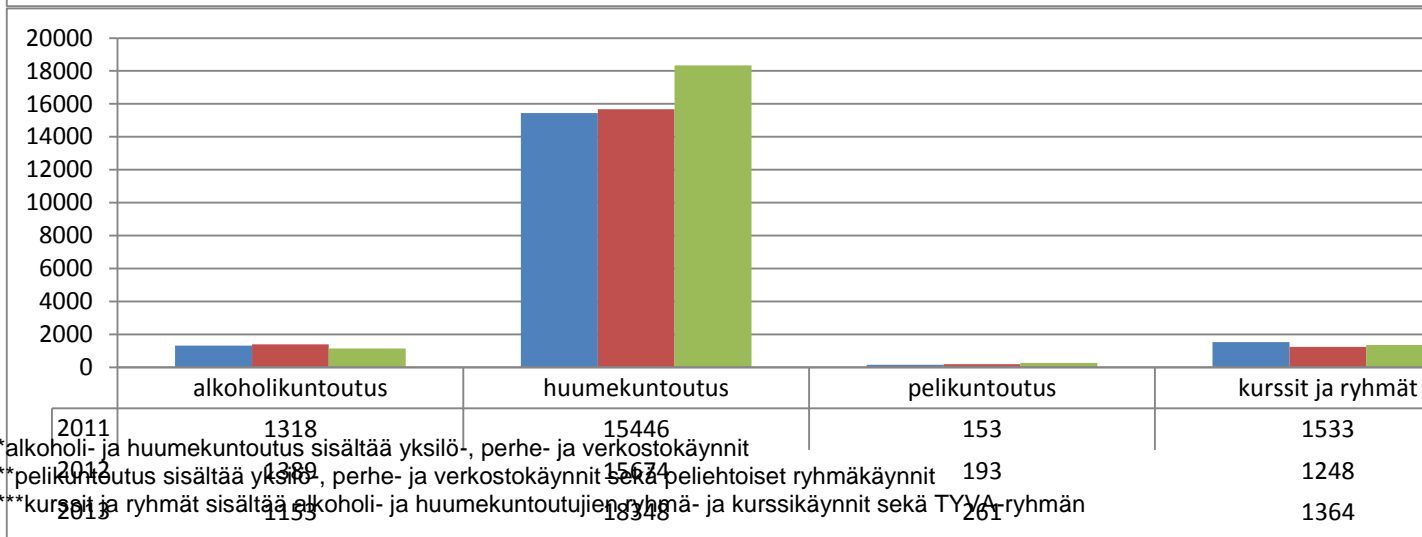
Alkoholikuntoutujien määrässä tapahtui vuonna 2013 lievää laskua (14 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2013 kuntouttavassa avohoidossa oli 279 eri asiakasta, joiden pääpätehteenä oli alkoholi. Alkoholiehtoisten asiakaskäyntien määrä laski samassa suhteessa (17 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Huumeekuntoutujien määrä pysyi edellisvuoden tasolla. Palveluissa kävi 201 eri asiakasta, joista 62 oli opioidiriippuvaisten korvaushoidossa. Samoin kuntouttavaan hoitoon hakeutuneiden ongelmapelaajien määrä pysyi edellisvuoden tasolla (48 eri asiakasta). Huume-ehtoisten asiakaskäyntien määrä puolestaan kasvoi 17 % ja peliriippuvuuden hoitoon liittyneiden käyntien määrä 35 %. (Taulukot 1 ja 2.)

Huumeekuntoutujien käyntimäärät ovat kasvaneet huomattavasti 2000-luvun alkupuoliskolla. Käyntimäärien valtava kasvu johtuu jyvaskyläläisten korvaushoitoasiakkaiden määrän kolminkertaistumisesta vuodesta 2007 vuoteen 2013. Korvaushoidossa oli vuonna 2007 20 asiakasta ja vuonna 2013 62 asiakasta (tilanne 31.12.). Potilaiden hoitojen päättyminen ja liikkuminen eri paikkakunnille huomioiden hoidon piirissä oli kokonaisuudessaan 84 eri asiakasta vuonna 2013. Korvaushoitoasiakkaiden määrän kasvuun on vaikuttanut sekä hoitotakuu että runsas opiaattien käyttö Jyväskylässä. Korvaushoidon tarpeen arvioinnissa ja aloituksessa kävi potilaita myös muista kunnista.

Taulukko 1: Kuntouttavan avohoidon asiakkaiden lukumäärä vuosina 2011–2013 pääasialliseksi todetun riippuvuuden mukaan ryhmiteltyinä.

Taulukko 2: Kuntouttavan avohoidon asiakaskäynnit vuosina 2011–2013 pääasialliseksi todetun riippuvuuden mukaan ryhmiteltyinä.

*alkoholi- ja huumeekuntoutus sisältää yksilö-, perhe- ja verkostokäynnit

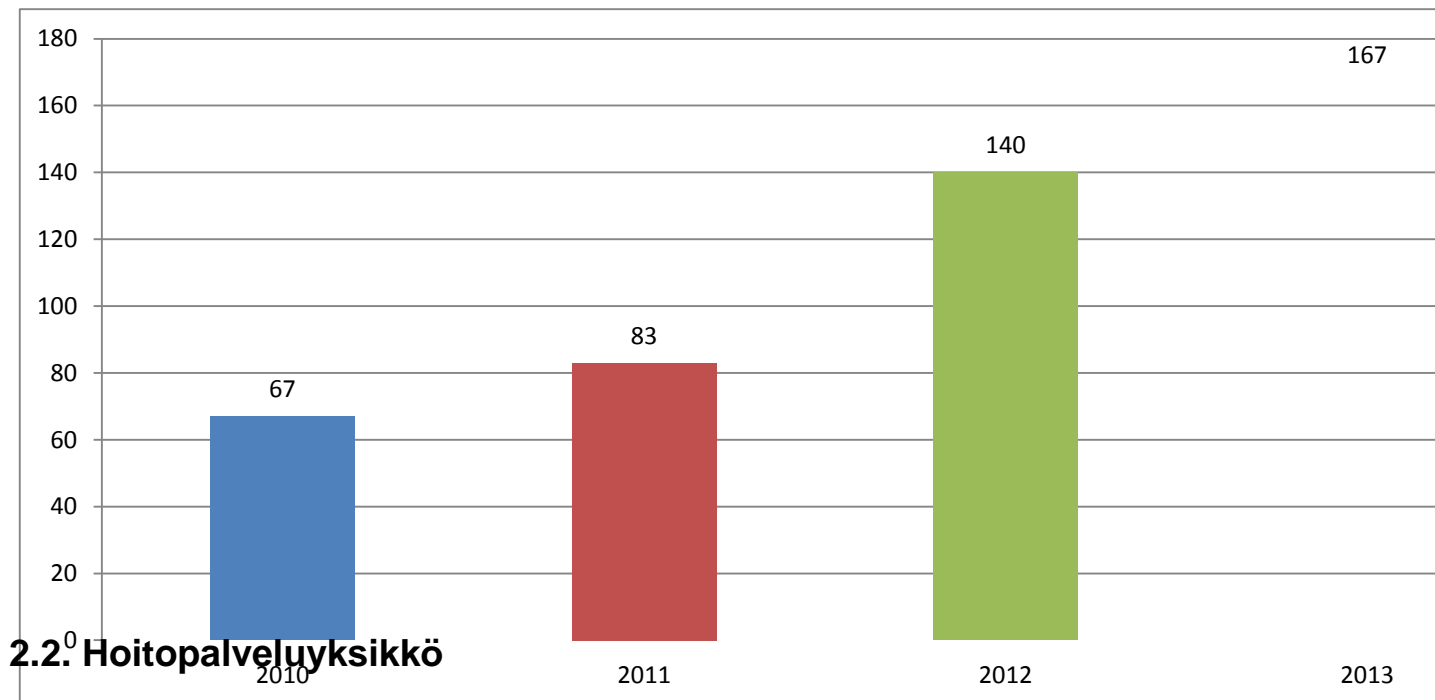
**pelikuntoutus sisältää yksilö-, perhe- ja verkostokäynnit sekä peliehtoisten ryhmäkäyntien

***kurssit ja ryhmät sisältää alkoholi- ja huumeekuntoutujien ryhmä- ja kurssikäynnit sekä TYVA-ryhmän

Kuntoutusasiakkaiden kanssa tehtävän työn painopiste on viime vuosina siirtynyt aiempaa enemmän yksilö-, perhe- ja verkostokäynteihin. Yksi merkittävä tekijä tässä on lastensuojeluasiakkaiden määrän merkittävä kasvu (taulukko 3), joka näkyy erityisesti pitkäkestoisina asiakassuhteina. Ryhmä- ja kurssitoimintaa kehitettiin sisällöllisesti pyrkien kohdentamaan toimintaa eri asiakasryhmille, myös riippuvuusongelmien ulkopuolelle. Arviointi- ja kuntoutuspalveluyksiköllä oli muun muassa merkittävä rooli työvoimapoliittisissa toimenpiteissä olevien asiakkaiden ryhmän toteutuksessa. Ryhmien asiakasmäärät pysyivät toimintavuonna edellisvuoden tasolla (taulukko 2).

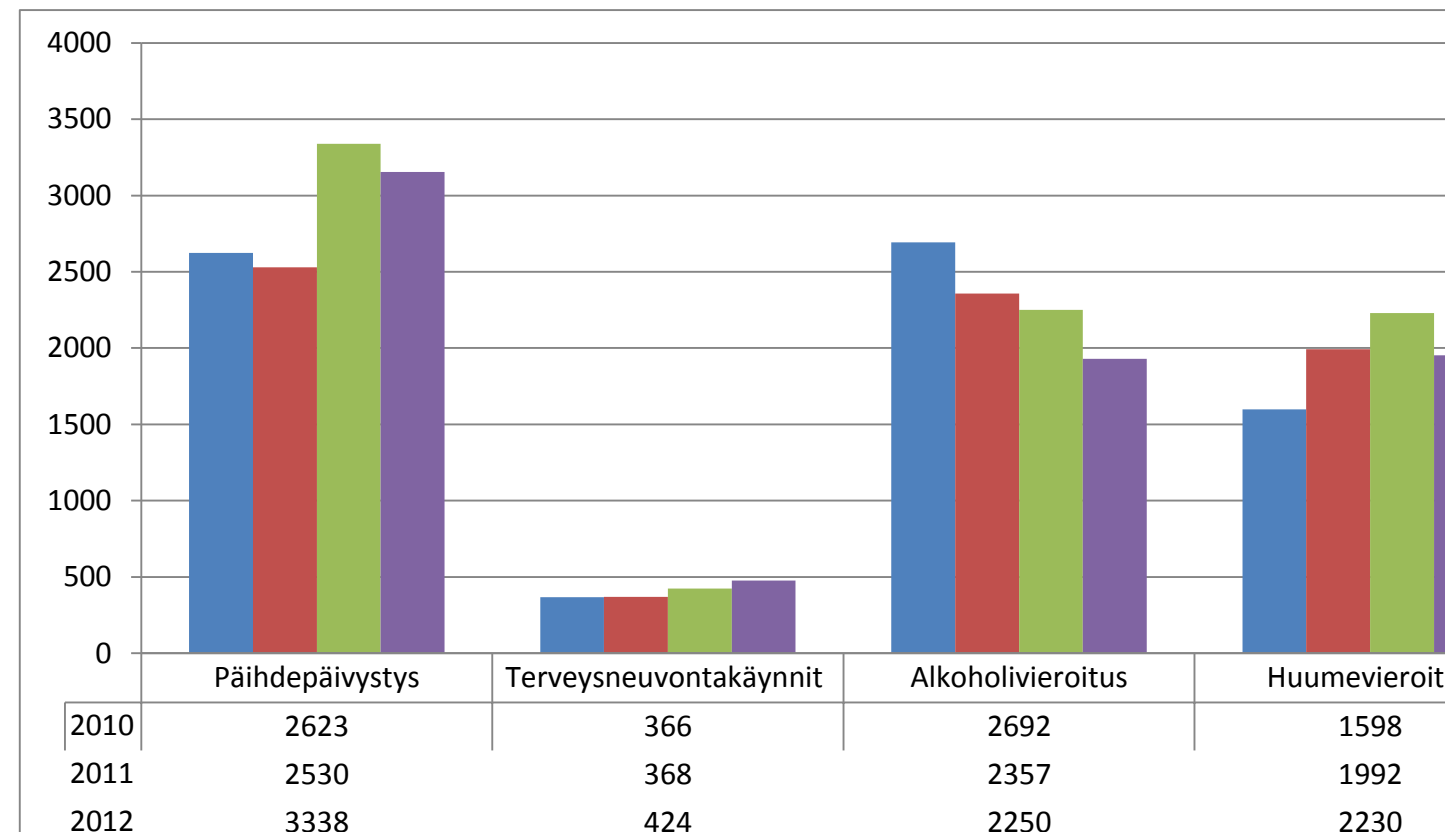
Taulukko 3: Lastensuojeluasiakkaiden lukumäärä 2010–2013 (tilanne 31.12.).

2.2.0 Hoitopalveluyksikkö

Vuonna 2013 hoitopalvelut muodostuivat päihdepäivystyksestä, alkoholivieroituksesta sekä huumevieroituksesta. Päihdepäivystyksen käyntimäärät laskivat 6 % ja terveysneuvontapalvelujen nousivat 12 %. Hoitovuorokausien määrä laski huumevieroituksessa 12 % ja alkoholivieroituksessa 14 % (taulukko 4).

Taulukko 4: Hoitopalvelujen avohoitoikännit ja hoitovuorokaudet 2010–2013.

Alkoholi- ja huumevieroitusosastojen rakenteiden selvitys- ja kehittämistyö suoritettiin vuosina 2011–2012. Selvityksessä todettiin alkoholivieroitusten tarpeen vähentyminen osastolla viime vuosien aikana. Alkoholivieroitusosaston paikkaluku alennettiin kahdestatoista kahdeksaan vuoden 2012 alusta. Vuoden 2013 aikana aloitettiin alkoholivieroitusosaston kehitystyö palveluiden laajentamiseksi huume ja lääkeongelmaisten hoitoon vuoden 2014 alusta.

Huumevieroitusosaston käyttöaste on ollut edelleen korkea. Osastolle on muodostunut lähes pysyvä jono. Huumevieroituksen paikkalukumäärää laskettiin yhdeksästä seitsemään taloudellisista syistä syksyllä 2012. Samalla vähennettiin yksi sairaanhoitajan vakanssi. Hoitopalveluyksikössä työskenteli osastonhoitaja, 15 sairaanhoitajaa, 7 hoitajaa, kaksi osa-aikaista sosiaalityöntekijää sekä kaksi osa-aikaista lääkäriä.

2.2.1. Päihdepäivystys

Päihdepäivystys on matalan kynnyksen ja liikkuvan työn periaatteella toimiva avopalvelu-yksikkö. Päihdepäivystys on tarkoitettu riippuvuusongelmallisille, hoitoon hakeutuville päihteiden käyttäjille ja heidän omaisilleen sekä seksityötä tekeville. Päihdepäivystys vastaa päihde päivystyspalvelusta, terveysneuvontapalvelusta, liikkuvasta terveysneuvontapalvelusta sekä konsultaatiopalveluista.

Päihdepäivystyksen eri palvelumuodot tavoittivat vuoden 2013 aikana yhteensä 694 asiakasta ja edellisenä vuonna 822 eri asiakasta. Hoitokäyntejä kertyi 3154 ja edellisenä vuonna 3338. Terveysneuvontapalveluja annettiin päivystysaikana sekä kotikäynneillä. Toimintavuonna terveys-neuvontapalveluissa toteutui 475 käyntiä, joilla vaihdettiin 81 664 ruiskua ja neulaa. Toimintavuonna todettiin yhteensä 13 uutta c-hepatiitti tartuntaa, mikä on edelleen huolestuttavasti korkea lukumäärä.

Päihdepäivystyksen yksi sairaanhoitaja osallistui syksyn 2013 aikana Harkinnan Paikka projektiin Jyväskylän ammattiopiston tiloissa. Päihdehoitajakokeilu oli suunnattu tueksi opiskelijoille, joiden opinnot eivät edenneet tai olivat vaarassa keskeytyä runsaan päihteiden käytön tai ongelmapelaamisen vuoksi. Tavoitteena oli tukea opintojen etenemistä ja ehkäistä opintojen keskeytymistä tarjoamalla nuorille mahdollisuus hakea apua ja tukea päihteiden käyttöön ja ongelmapelaamiseen liittyvissä ongelmissa.

2.2.2. Alkoholivieroitusosasto

Alkoholivieroitusosasto toimi 8-paikkaisena alkoholi- ja lääkeaineiden vieroitus-hoitoyksikkönä. Vieroitushoidon kesto oli vuonna 2013 keskimäärin 4,9 vuorokautta. Alkoholivieroitusosastolla toteutetaan vieroitushoitoa ja päihteiden käytön muutosvalmiuden arvioin-teja sekä työ- ja toimintakyvyn arviointi- ja tutkimusjaksoja yhteistyössä Sovatek-säätiön Arviointi- ja kuntoutuspalvelu-yksikön kanssa. Arviointi- ja tutkimusjakson kesto on 5–14 vuoro-kautta. Akuuttien vieroitusoireiden hoidon lisäksi hoitoon sisältyi tarvittaessa palveluohjaus. Potilailla on ollut myös mahdollisuus osallistua AA-ryhmiin, keskusteluryhmiin sekä akupunk-tiohoitoihin.

Vuonna 2013 vieroituksessa hoitajaksoja oli 386 kun edellisvuonna niitä oli 466. Hoitovuoro-kausia toteutui 1929 ja edellisenä vuonna 2250. Vuonna 2013 jatkui aikaisempina vuosina havaittu alkoholivieroituspaikkojen käytön väheneminen. Palvelujen määrään vaikutti myös vuoden lopulla taloudellisista syistä tapahtunut vieroitushoito osastojen yhdistäminen ja jou-lun aikainen sulku.

2.2.3. Huumevieroitusosasto

Huumevieroitusosastolla on ollut 7 vuodepaikkaa huumausaineiden käyttäjille sekä päihteiden sekakäyttäjille vuoden 2013 alusta. Lisäksi osastolla toteutetaan opioidiriippuvaisten vieroitus-, korvaus- ja ylläpito-hoidon tarpeen arviointi- ja aloitusjaksoja.

Hoitovuorokausia toteutui 1952 ja hoitajaksoja 123. Edellisvuonna hoitovuorokausia toteutui 2230 ja hoitajaksoja 137. Osastolla sisältyi yksi hoitopaikka joensuulaisille, joka oli lähes jatkuvassa käytössä. Osastolla hoidettiin 89 eri potilasta. Keskimääräinen hoitoaika oli 15,9 vuorokautta. Asiakasmäärään vaikutti myös vuoden lopulla taloudellisista syistä tapahtunut kahden viikon sulku-aika ja sitä edeltänyt paikkamäärän vähentäminen.

Osaston henkilökunta vastasi yhteistyössä huume-kuntoutustyöryhmän työntekijöiden kanssa viikonloppuisin avohoidossa olevien korvaushoitopotilaiden lääkehoidosta. Yksi osaston sairaanhoitajista osallistui viikoittain liikkuvan terveysneuvontapalvelu - Visiitin toimintaan.

2.3. Palveluohjausyksikkö

Palveluohjausyksikön tehtävänä on asiakkaiden palvelutarpeen arviointi ja ohjaus toimintakykyä ja työllistymistä edistäviin työvalmennuspalveluihin. Asiakkaat tulivat palveluohjaukseen pääosin Jyväskylän TE-toimiston, Jyväskylän työvoiman palvelukeskuksen tai kuntien sosiaalitoiminnan ohjaamina.

Palveluohjausyksikön esimiehenä toimi toimitusjohtaja. Yksikössä työskenteli palveluvastava, työtoiminnan palveluohjaaja, neljä tonttikohtaista palveluohjaajaa, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, psykologi, sosionomi ja palveluassistentti.

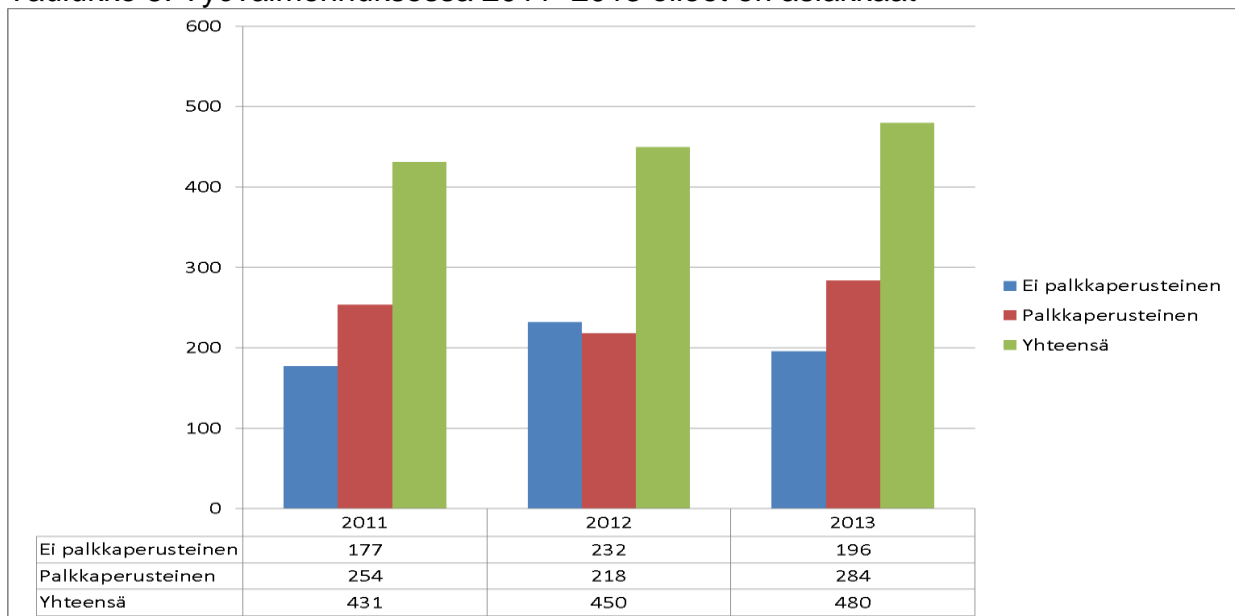
Vuoden 2013 aikana jatkettiin vuonna 2012 aloitetun tonttikohtaisen palveluohjauksen vaikiinnuttamista. Sovatek-säätiön jokaiselle valmentautujalle on nyt nimetty oma palveluohjaaja. Osa palveluohjaajista pääsi muuttamaan omille tonteilleen jo alkuvuodesta, mutta osa teki työtään etänä toiselta tontilta tilajärjestelyjen vuoksi vuoden loppuun saakka. Tonttikohtaisen palveluohjauksen tehtävänä on ohjata, neuvoa ja tukea valmentautujaa yksilöllisesti työ- ja toimintakykyä sekä työllistymistä edistäviin palveluihin.

Valmentautujia säätiön eri yksiköissä oli työvalmennuksessa vuoden 2013 aikana yhteensä 480 eri henkilöä. TE-toimiston ja Työvoiman palvelukeskuksen kautta erilaisilla palkkatuilla oli 165 eri henkilöä. Sosiaalihuoltolain mukaisessa työtoiminnassa oli 101 henkilöä. Ei-palkkaperusteisia valmentautujia oli vuoden aikana 196 eri henkilöä, joista työkokeilussa oli 96, kuntouttavassa työtoiminnassa 97 ja opiskelua tukevassa työvalmennuksessa seitsemän henkilöä. (Taulukko 5). Palveluohjausyksikön alaisissa ammatillisen kuntoutuksen palveluissa oli 17 asiakasta.

Oppisopimuskoulutuksessa oli 18 henkilöä. Uutena oppisopimuskoulutusmuotona tuli vuoden 2013 aikana nuorisotakuuta toteuttava ”Nappaa nuori” – oppisopimuskoulutus, jonka toivotaan innostavan yrityksiä palkkaamaan nuoria 9-10 luokan päättäneitä henkilöitä oppisopimuksella. Säätiöllä nuorten oppisopimuksen aloitti 3 henkilöä.

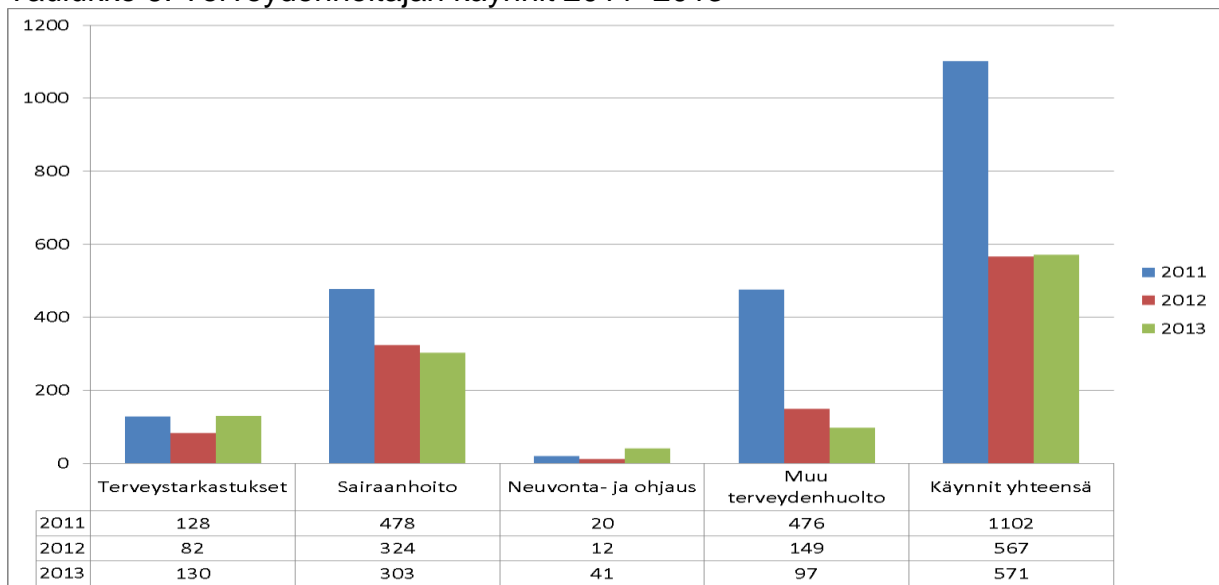
Bovallius-ammattiopiston ja säätiön yhteistyönä toteuttamassa Kytkin-koulutuksessa opiskelevat nuoret suorittivat metallialan ammatillisia perustutkintoja. Vuoden vaihteessa opiskelijoita oli yhdeksän.

Taulukko 5. Työvalmennuksessa 2011–2013 olleet eri asiakkaat

Sovatek-säätiön omassa työterveyshuollossa toteutui yhteensä 571 käyntiä. (Taulukko 6). Terveystarkastuksia tehtiin vuoden 2013 aikana yhteensä 130. Terveystarkastuksen kirjottamat sairauslomien määrät ovat pysyneet samalla tasolla vuosina 2012 ja 2013. Vuoteen 2011 verrattuna sairauslomien määrä on vähentynyt kolmanneksella.

Taulukko 6. Terveystarkastuksen käynnit 2011–2013

2.4. Työvalmennusyksikkö

Työvalmennusta toteutettiin kuuden eri toimipisteen viidessätoista työvalmennusyksikössä: EkoRaksa, Kiinteistöhoito, Kierrätyskauppa, pukuvuokraamo Satumaa, Verhoomo, Kutomo, Kirjansitommo, Ompelimo, Metallit, Kokoonpano, Autokorjaamo, Polkupyöräkorjaamo, Media (graafiset mediapalvelut) sekä Korpilahdella Paatti-kirppiksellä sekä Telakka-puutyöpajalla. Puutyöpajajien toiminnot lopetettiin kesäkuun lopussa sisäilmaongelmien ja ohjausresurssin puutteen vuoksi. Lisäksi sisäisenä palveluna tuotettiin keittiö- ja siivouspalvelua.

Kesällä 2013 laadittiin työvalmennuksen toiminta- ja tilasuunnitelma 2014. Suunnitelman mukaiset muutokset saatettiin loppuun alkuvuodesta 2014.

Suunnitelman mukaan työvalmennuksessa painottuu entistä enemmän Sovatek-säätiön perustarkoitus eli painopisteen siirtyminen monitahoiseen kuntouttavaan toimintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa ei-palkkaperusteisen työvalmennuksen suhteellisen osuuden kasvua.

Toimitilojen suhteen päädyttiin tiivistettyyn, mutta hajautettuun malliin, mikä tarkoitti Matarankadun päätoimipaikan lisäksi neljää muuta työvalmennusyksikköä. Hakkutien yksiköistä Kierätyskaupalle, Satumaalle, sitomolle ja ompelimolle on hankittu uudet yhteiset toimitilat Sorastajantie 4:stä. Verhoomo siirtyi Kankitien rakennuskierrätyskeskukseen.

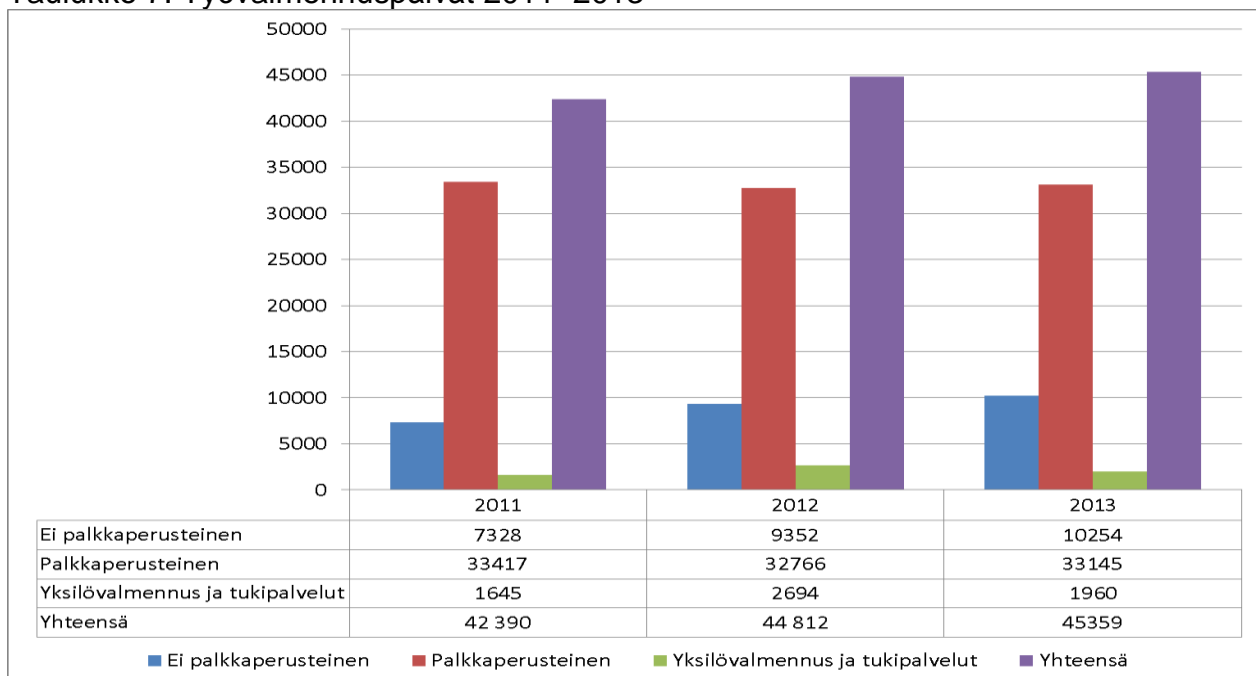
Työvalmennusyksikössä työskenteli tuotantopäällikön lisäksi 17 vakituista työvalmentajaa, yksi määräaikainen ohjaaja Kytkin-koulutuksessa ja kuusi työnsuunnittelijaa pajaohjaajina. Työvalmennusyksikkö jakaantui neljään tiimiin: Tallitiimi, Hakkutiimi, Kankitiimi ja Pajatiimi. Tiimivastaavina toimi kolme työvalmentajaa. Tuotantopäällikkö toimi Pajatien yksikön tiimivastaavana. Media ja Korpilahti muodostivat kumpikin yhden työvalmentajan yksikön. Nämä eivät muodostaneet tiimirakennetta vaan toimivat suoraan tuotantopäällikön alaisuudessa.

Vuoden aikana keskityttiin työllistymisen esteiden tunnistamiseen ja palveluohjauksen kehittämiseen. Jokaiselle toimipisteelle nimettiin oma palveluohjaaja, joka yhteistyössä työvalmentajan kanssa arvioi ja ohjaa valmentautujaa tarvittavien palveluiden piiriin. VASU – valmennussuunnitelman sisällön arviointia jatkettiin tarkentamalla yhtenäistä kirjaamiskäytäntöä.

Bovallius-ammattiopiston ja Sovatek-säätiön välisellä sopimuksella toteutettiin ammattiin valmistavan levyseppähitsaajan ja autoasentajan perustutkintoon tähtäävää koulutusta. Autoasentajan perustutkinto lopetettiin lukukauden päättyessä keväällä 2013.

Työvalmennuksessa toteutui yhteensä 45359 päivää, mikä on 547 päivää (1, 2 %) enemmän edellisen vuoteen verrattuna (taulukko 7).

Taulukko 7. Työvalmennuspäivät 2011–2013

3. Joensuun tulosalue

Vuoden 2013 alusta Joensuun sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen liittyi mukaan Kontiolahden kunta. Päihdepalvelujen osalta tämä tarkoitti lähinnä kontiolahtelaisten laituskuntoutuksen järjestämisvastuun ja korvaushoitoasiakkaiden hoitovastuun siirtymistä

Sovatek-säätiölle. Kontiolahtelle jäi edelleen kaupungin palveluksessa työskentelevä päihdesairaanhoidaja vastaamaan päihdehuollon avopalveluista lähipalveluna.

Joensuun tulosalueen aluejohtaja kuuluu yhteistoiminta-alueen aikuispsykososiaalisten palvelujen johtoryhmään, joka kokoontuu kuukausittain. Joensuussa käynnistyi vuoden 2013 aikana laaja ”Terveystuollon hyvä johtaminen” – prosessi, jossa säätiö on mukana päihdepalvelujen tuottajana ja kaupungin terveystuollon kumppanina. Kehittämisprosessi jatkuu vuonna 2014.

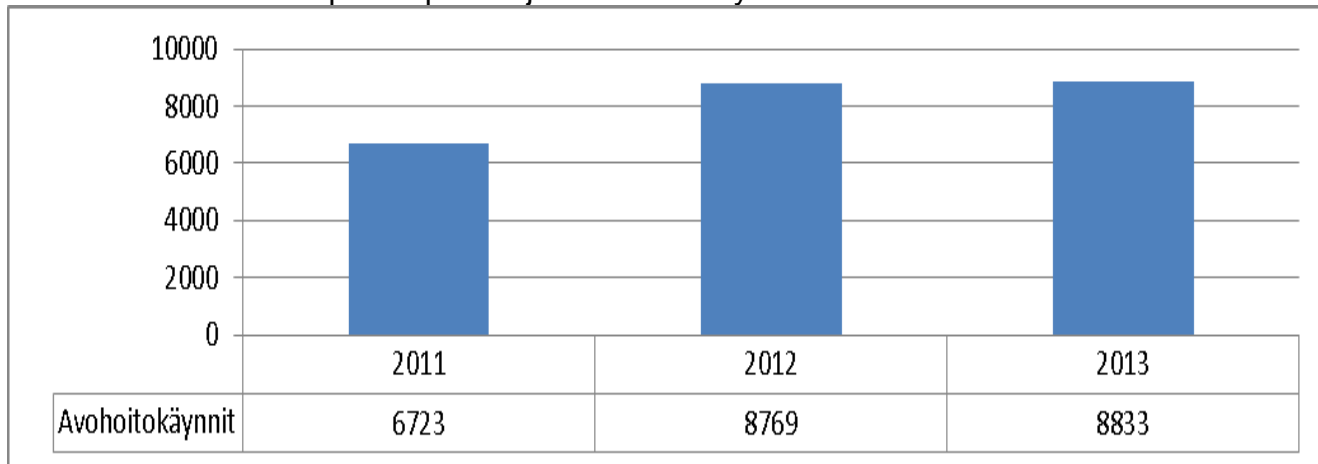
Joensuun tulosalueella työskenteli vuonna 2013 34 toimihenkilöä. Henkilöstömäärän kasvu tasaantui ja toimintojen organisointitapa vakiintui vuoden 2012 alussa tehdyn rakenteen mukaisesti hoito- ja kuntoutuspalveluihin. Hoito- ja kuntoutuspalvelut jakaantuvat viiteen työryhmään, jotka toimivat kahden palvelupäällikön johdolla. Työryhmillä on säännölliset viikoittaiset kokoukset ja koulutussuunnitelman mukaan toteutettavat kehittämispäivät, joihin osallistuu palvelupäällikkö sekä tarpeen mukaan aluejohtaja ja toimitusjohtaja.

Toimintavuoden keskeisin kehittämisen kohde oli koko Joensuun päihdepalvelukeskuksen palveluprosessien kuvaaminen ja selkiyttäminen. Joensuun tulosalueella käytiin läpi koko toimintavuoden kestänyt prosessi, jonka aikana palveluprosessit kuvattiin. Erityistä huomiota kiinnitettiin asiakkaan siirtymiseen hoito- ja kuntoutuspolulla eri työryhmien välillä. Prosessiin liittyen päihdepalvelukeskuksen työntekijät osallistuivat ryhmätyönohjaukseen, jonka tavoitteena oli nostaa esiin asiakkaiden siirtymiseen ja rajapintoihin liittyviä haasteita sekä etsiä palveluprosessin vaiheisiin toimivia käytäntöjä.

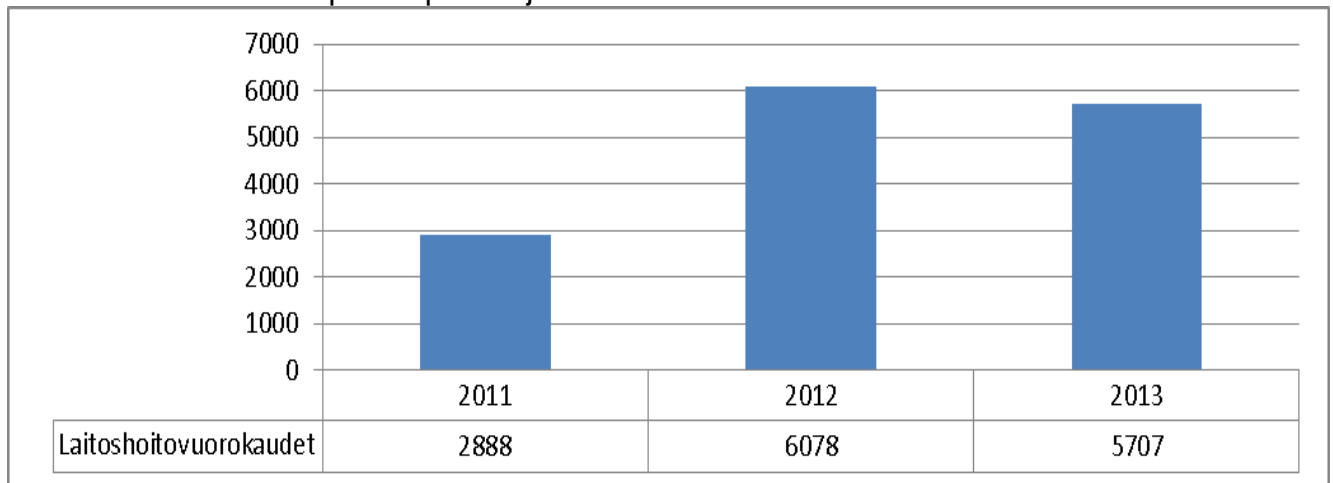
Kehityskeskustelut käytiin koko henkilöstön kanssa keväällä 2013. Yksittäisillä työntekijöillä oli toimintavuoden aikana omaa ammattiosaamista täydentävää koulutusta yhdessä laaditun suunnitelman mukaisesti. Joensuun tulosalueella toimi hyvinvointiryhmä, joka organisoii henkilökunnan virkistyspäivän kesäkuussa 2013. Henkilöstön työssä jaksamista ja harrastustoimintaa tuettiin kulttuuri- ja liikuntaseteleiden sekä viikoittaisen tyhy - liikuntatunnin avulla.

Sovatek-säätiön kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana tapahtunut voimakas kasvu asiakasmäärissä tasaantui vuoden 2013 aikana (taulukot 8 ja 9). Avopalvelujen osalta tilastoihin kirjattiin 8833 käyntiä ja 746 asiakasta. Laitospalvelujen määrä säilyi samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Hoito- ja kuntoutusvuorokausia toteutui yhteensä 5707 vuorokautta. Vieroitusosastolla ja kuntoutusyhteisössä hoitovuorokausia kertyi yhteensä 4166. Jyväskylän huumevieroitusosaston käyttö väheni edellisestä vuodesta, hoitovuorokausia oli 233. Ulkopuoliset laitoskuntoutuksot pysyivät edellisen vuoden tasolla vaikka mukana oli joensuulaisien lisäksi myös kontiolahtelaiset asiakkaat. Ulkopuolisia laitoshoitovuorokausia toteutui 1308 vuorokautta.

Taulukko 8. Joensuun päihdepalvelujen avohoitokäynnit 2011–2013

Taulukko 9. Joensuun päihdepalvelujen laitoshoitovuorokaudet 2011–2013

3.1. Hoitopalvelut

Joensuun päihdepalvelukeskuksen hoitopalvelut koostuvat kolmesta työryhmästä: päihdepäivystys- ja hoidontarpeen arviointi-, korvaushoito- ja vieroitushoitotyöryhmät. Lisäksi terveysneuvonnan (Vinkki-toiminta) toteuttaminen kuuluu hoitopalveluihin.

Joensuun päihdepalvelukeskuksen päihdepäivystys- ja hoidontarpeen arviointityöryhmän henkilömäärä kasvoi yhdellä sairaanhoitajalla heinäkuun alusta lähtien. Työryhmään kuuluu kolme sairaanhoitajaa ja yksi lähihoitaja. Päihdepalvelukeskuksen lääkäri on työryhmän tukena maanantaista torstaihin.

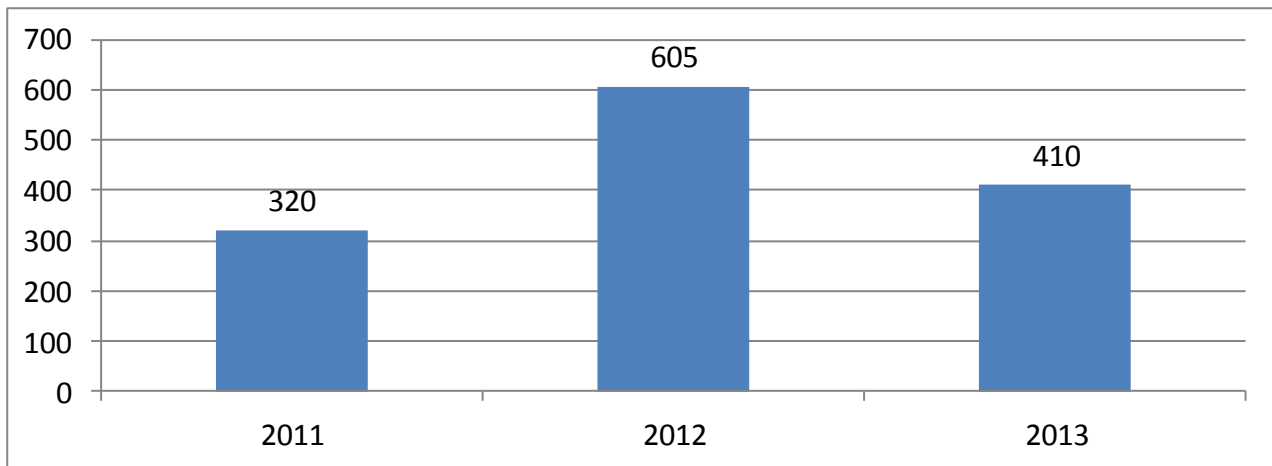
Päihdepäivystys- ja hoidontarpeen arviointityöryhmän toiminnan ja tehtävänkuvan selkiyttämistä tehtiin palveluprosessikuvauksen avulla. Toiminnassa painottuvat hoidontarpeen arviointi ja päivystyspuhelimien kautta tapahtuva ohjaus ja neuvonta. Yhteistyötahoilta ja asiakailta tulleen palautteen perusteella päivystyspuhelinaikaa on pidennetty maanantaista torstaihin klo 9-15.30. Perjantaisin puhelinaikea on edelleen klo 9-12.

Päihdepalvelukeskuksella toteutettava ajokorttiseuranta muutettiin osittain ryhmämuotoiseksi. Ajokorttiseuranta toteutetaan yhteistyössä avokuntoutuksen työryhmän kanssa siten, että avokuntoutuksen työntekijät vastaavat seurantaan kuuluvasta ryhmäprosessista ja päihdepäivystys- ja hoidontarpeen arviointityöryhmä vastaa muista ajokorttiseurantaprosessiin kuuluvista asioista. Asiakkailta kerätty palaute uudesta toimintamallista on ollut positiivista.

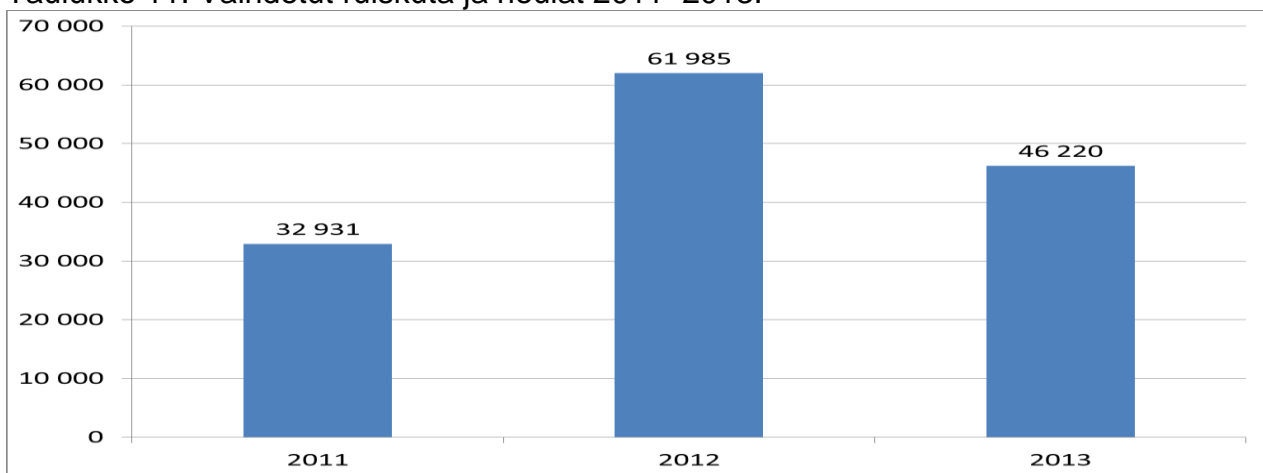
Joensuun keskustassa toimivan terveysneuvontapisteen Vinkin toiminta oli Joensuun päihdepalvelukeskuksen työntekijöiden vastuulla vuonna 2013. Toimitilat ja Vinkissä jaettava materiaali tulevat Joensuun kaupungilta. Terveysneuvontapisteen aukioloaika lisättiin neljään tuntiin viikossa. Toiminta toteutettiin työparityöskentelynä. Terveysneuvontapisteen asiakasmäärässä tapahtui jonkin verran laskua vuoden 2013 aikana. Vuonna 2013 palvelua käytti 27 eri henkilöä vähemmän kuin vuonna 2012. Kirjattuja käyntejä oli 195 käyntiä vähemmän kuin vuonna 2012. Ruiskuja palautettiin 15765 kpl vähemmän kuin edellisvuonna ja vastaavasti puhtaita ruiskuja jaettiin 17085 kpl vähemmän kuin vuonna 2012 (Taulukot 10 ja 11).

Taulukko 10. Terveysneuvontakäynnit 2011–2013.

Taulukko 11. Vaihdetut ruiskuta ja neulat 2011–2013.

Korvaushoitotyöryhmässä työskentelee kolme sairaanhoitajaa ja korvaushoitoa toteutetaan seitsemänä päivänä viikossa. Korvaushoidon aloitukset toteutetaan edelleen Jyväskylän huumevieroitusosastolla, jonne asiakas siirtyy korvaushoitotyöryhmän tekemän hoidontarpeen arvion perusteella. Korvaushoitotyöryhmällä on säännölliset videovälitteiset potilas- ja konsultaatioajat ylläkäarin kanssa. Korvaushoidossa olevien asiakkaiden määrä tasaantui 23–27 asiakkaan välille.

Joensuun päihdepalvelukeskuksen vieroitusyksikön toimintaa on edelleen kehitetty vastaamaan monipäihdeongelmaisten palvelutarpeisiin. Yhdeksänpaikkainen osasto hoitaa alkoholikatkaisut sekä lääke- ja huumevieroitukset, mikäli päihdepalvelukeskuksen lääkäri arvioi osaston soveltuvaksi vieroitusjaksoon. Haasteellisemmat lääke- ja huumevieroitusjaksot toteutetaan Jyväskylän huumevieroitusosastolla. Lisäksi osastolla toteutetaan korvaushoitoasiakkaan hoidontehostamisjaksot. Erilaisten katkaisu- ja vieroitusjaksojen pituudet vaihtelevat muutamasta vuorokaudesta neljään viikkoon.

Vieroitusyksikössä toteutettavan hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitustoireiden lievittäminen ja hoito sekä muutostyöskentelyyn motivointi. Hoitajakson aikana arvioidaan jatkohoidon tarvetta ja tehdään jatkohoitosuunnitelmaa mahdollista päihdekuntoutusta varten. Osastolla työskentelee kaksi sairaanhoitajaa ja seitsemän lähihoitajaa, joista yksi on osa-aikaeläkkeellä (50 % työajasta). Lääkäri käy osastolla päivittäin maanantaista torstaihin ja perjantaisin lääkäri on tavoitettavissa puhelimitse.

3.3. Kuntoutuspalvelut

Kuntoutuspalveluihin kuuluvat avo- ja laituskuntoutuksen työryhmät. Päihdepalvelukeskuksen ulkopuolella työskenteli lisäksi kaksi sosiaaliohjaajaa. Antinkujalla asumisen tukipisteellä aikaisemmin työskennelleen sosiaaliohjaajan työpiste vaihtui kaupungin keskustassa sijaitsevalle Kansalaistalolle kesällä 2013. Muutoksen myötä asiakkuudet palveluohjauksessa lisääntyivät. Myös ns. matalankynnyksen Avot-ryhmien osallistujamäärät lisääntyivät ja niitä toteutettiin yhteistyössä Soroppi ry:n, A-killan ja Siniristi ry:n kanssa. Toinen sosiaaliohjaaja työskenteli Jokikadulla sijaitsevassa kuntouttavan työtoiminnan yksikössä osana kaupungin aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan työryhmää.

Joensuun päihdepalvelukeskuksella työskenteli neljän hengen työryhmä tehden avokuntoutuksen yksilö- ja ryhmätyötä. Ajokorttiseurannassa olevien asiakkaiden yksilökeskusteluja alettiin toteuttaa ryhmämuotoisena keväällä 2013. Avokuntoutustyöryhmän kaksi työntekijää suunnittelivat ja toteuttivat neljä ajokorttiseurantaryhmää vuoden 2013 aikana.

Peliongelmaisten asiakkaiden määrä kasvoi toimintavuoden aikana. Kuntoutusyhteisön sairaanhoitaja aloitti ”Peliongelmien hoito- ja ehkäisy - ongelmapelaajien erityisohjaaja” – koulutuksen Helsingissä. Avokuntoutustyöryhmän sosiaalityöntekijä osallistui Sovatek-säätiön toteuttamalle pelikuntoutuskurssille Jyväskylässä ja perehtyi aihepiiriin toiminnan levittämiseksi Joensuuhun.

Avokuntoutuksen palveluihin kuuluu myös päihdepalvelukeskuksella sijaitseva Taitopaja, jossa työskentelee työparina sairaanhoitaja ja askartelunohjaaja. Taitopajalla oli vuoden 2013 lopussa 16 asiakasta kuntouttavassa työtoiminnassa. Taitopajalle tulleet uudet asiakkaat ovat pääsääntöisesti hakeutuneet muutaman käyntikerran jälkeen kuntouttavaan työtoimintaan pajalle. Kuntouttavassa työtoiminnassa Taitopaja tekee kiinteää yhteistyötä kaupungin sosiaaliohjaajien kanssa.

Päihdepalvelukeskuksella kokoontui vuonna 2013 päivittäin avoin akupunktioryhmä. Ryhmän toteutuksesta vastasivat päivystys- ja hoidontarpeen arviointi- sekä avokuntoutustyöryhmä vuorotellen. Akupunktioryhmien kävijämäärät kasvoivat toimintavuoden aikana. Päihdepalvelukeskuksen henkilöstölle järjestettiin sisäistä koulutusta viiden pisteen korvanlehtiakupunktion toteutukseen. AA- ja NA-ryhmät kokoontuivat päihdepalvelukeskuksen tiloissa viikoittain.

Koulutus- ja työnohjauspalvelujen markkinointi jäi vähiin henkilöstöresurssien rajallisuuden vuoksi. Uusia yhteistyömalleja kehitettiin ja kokeiltiin jossain määrin työterveyshuollon kanssa, mutta ns. päihdeterveydenhoitamallin jatkojalostaminen jäi kesken työterveyshuollon riittämättömän sitoutumisen takia.

Päihdepalvelukeskuksen kuntoutusyhteisössä työskenteli kesästä lähtien viiden hengen moniammatillinen työryhmä. Kuntoutusyhteisössä on 9 paikkaa ja kuntoutusjaksot ovat pääsääntöisesti 8 viikon pituisia. Vuonna 2013 kuntoutusyhteisössä oli 43 eri asiakasta ja 2121 hoitopäivää. Kuntoutusyhteisön työntekijöiden vastuulla on myös päihdepalvelukeskuksen asumisyksikön asukkaiden kanssa työskentely. Asukkaat siirtyvät asumisyksikköön kuntoutusyhteisön päihdekuntoutusjakson kautta. Vuonna 2013 asumisyksikössä oli 9 eri asiakasta.

4. Järjestölähtöisen toiminnan tulosalue

Järjestölähtöisen toiminnan perusajatus on edistää ja tukea yhteistyössä muiden kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sellaista toimintaa, joka tukee sosiaalista ja terveydellistä hyvinvointia. Toiminnan perusajatus on pyritty toteuttamaan hankkeiden avulla ja hakeutumalla yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Keskeisiä yhteistyöverkostoja olivat Kosken päihde- ja mielenterveystoimijoiden verkosto sekä SOSTE ry:n ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuen ympärille rakentuneet toimijaverkostot. Käytännön tuloksia olivat tiivistynyt yhteistyö Kansalaistoiminnan keskuksen kanssa ja sen ympärille rakentuneisiin tapahtumiin osallistuminen. Merkittävä esimerkki on Jyväskylässä maaliskuussa 2013 järjestetyt Kohtaamispaikkapäivät, joiden yksi tutustumiskohde oli Asema 78. Joensuussa yhteistyö keskittyi hankkeisiin, hankehakemuksiin ja verkostojen luomiseen niiden ympärillä.

Sovatek-säätiö on ollut mukana Tyynelän kehittämiskeskuksen ja Kuopion Seudun päihdepalvelusäätiön kanssa toteutetussa kehittämissyhteistyössä. Tavoitteena on ollut koota toimijoiden taustalla olevia järjestöjä yhteisten teemojen ympärille sekä toisaalta lisätä toimijoiden henkilökuntien yhteistyötä. Tämän yhteistyön tuloksena toteutettiin Kuopiossa marraskuussa 2013 Päihdetyön muuttuvat haasteet - seminaari, jossa oli yhteensä 350 osallistujaa

Sovatek-säätiö oli mukana valtakunnallisessa mielenterveys- ja päihdetoimijoiden kehittämissyhteistyössä sekä ehkäisevän päihdetyön verkostoissa. Konkreettisia muotoja ovat toiminta Päihdetyön valtakunnallisessa yhteistyöryhmässä sekä THL:n koordinoimassa päihde- ja mielenterveystoimijoiden verkostossa.

Viestintä ja tiedottajan tehtävät on sijoitettu järjestölähtöisen toiminnan tulosalueelle. Säätiön sisäinen viestintä on kehittynyt, mutta ongelmakohtiin ja tiedonkulun ongelmiin törmätään edelleen toistuvasti. Välitettävän tiedon määrä on suuri ja palautetta tulee mm. siitä, että tulee liikaa turhaa tietoa ja viestejä, kun taas olennainen asia ei aina liiku. Sovatek-säätiön henkilökuntalehti Sovaset ilmestyi vuonna 2013 neljä kertaa. Säätiön verkkosivuja uudistettiin toimintavuoden aikana. Tavoitteena on ollut tiedottajan tehtävän ja viestinnän rakenteiden vakinaistaminen. Toimintavuoden lopulla tehtiin päätös tiedottajan tehtävän lopettamisesta nykymuodossaan tässä vaiheessa ja tehtävät palautettiin vuoden lopulla yksiköihin sekä osittain edelleen järjestölähtöisen tulosalueen vastuulle.

4.1. Nuorten ongelmallisen pelaamisen tunnistaminen ja tukimuotojen kehittäminen - Pelituki

Hankkeessa kehitetään yhdessä lasten ja nuorten sekä heitä kohtaavien aikuisten kanssa lasten ja nuorten arkeen ja kehitykseen sopivaa tukea ongelmalliseen pelaamiseen. Hanke tuottaa nuorille, ammattilaisille ja läheisille suunnatuilla kyselyillä uutta tietoa pelaamisesta ilmiönä ja erityisesti ongelmallisesta pelaamisesta hankkeen toimintaympäristöissä.

Pelituki on yhteistyöhanke Kehittämiskeskus Tyynelän ja Kuopion Kriisikeskuksen kanssa. Sovatek-säätiö vastaa hankkeen hallinnosta, koordinoinnista, ulkoisen arvioinnin hankinnasta sekä nuorten pelaamiseen liittyvän tiedontuotannon koordinoinnista ja aineistojen analysoinnista. Sovatek-säätiön osahankkeen toiminnan painopistealue on kutsunta-, varusmiespalvelus- ja siviilipalvelusikäisten nuorten pelaaminen sekä varhaisen tunnistamisen ja tuen menetelmien kehittäminen. Kehittämistyön toimintaympäristöinä oli edelleen ensisijaisesti Siviilipalveluskeskus Lapinjärvellä.

Vuoden 2013 keskeiset tavoitteet olivat tiedontuotannon analysointi ja loppuunsaattaminen sekä toimintamenetelmien ja toimintamallien kehittäminen. Hanke tuottaa nuorille, ammattilaisille ja läheisille suunnatuilla kyselyillä uutta tietoa pelaamisesta ilmiönä ja erityisesti ongelmallisesta pelaamisesta hankkeen toimintaympäristöissä. Tiedontuotannosta on tehty oma raportti ja ammattilehtiin on tarjottu artikkeli, jonka julkaisu tapahtuu 2014. Hankkeen väliseminaari, jossa myös tuloksista raportoitiin, toteutettiin myös alkuvuodesta 2014.

Hankkeen arviointi aloitettiin 2013 kilpailutuksen perusteella Referenssi Oy:n kanssa niin, että neljästä suunnitellusta osiosta kaksi käynnistyi vuonna 2013. Yleiskuva hankkeesta ja sen toteutuksesta oli positiivinen. Yhteistyö eri osahankkeiden ja alueiden sidosryhmien välillä on toiminut myös hyvin.

4.2. Huumekuntoutujien vertaistoimintakeskus Asema 78

Vertaistoimintakeskus tarjoaa korvaushoidossa oleville asiakkaille mahdollisuuden viettää aikaa turvallisesti päihteettömässä ympäristössä kodin ulkopuolella. Toimintakeskuksen tavoitteena on tukea asiakkaita pitkäjänteiseen elämäntapaan, joka mahdollistaa realististen tavoitteiden asettamista suhteessa heidän omiin voimavaroihin nähden. Vertaistoinnin lisäksi asiakkaita ohjataan ja koulutetaan kokemusasiantuntijuuteen. Heidän kokemustaan on hyödynnetty vierailuilla oppilaitoksissa ja hoitopaikoissa.

Asema 78:n toiminta vakiintui osaksi korvaushoidossa olevien asiakkaiden arkea. Säännöllisesti asioivien asiakkaiden ja päivittäisten asiakaskäyntien määrää kasvoi edellisen vuoden keskiarvosta. Asiakaskäyntejä oli päiväkirjan mukaan 2013 kaikkiaan 851. Tämä kirjaus on suuntaa antava. Keskuksessa tapahtuneen toiminnan lisäksi tehtiin kolme retkeä ja lisäksi kävijöillä on viikoittainen liikuntavuoro. Hankkeen ulkoista arviointia ei vielä käynnistetty.

4.3. Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen

Nuorten matalankynnyksen palveluiden kehittäminen järjestölähtöisellä tulosalueella koski Sauma-starttipajan ja etsivän työn kehittämistä. Toiminnot siirrettiin lokakuussa 2012 järjestölähtöiselle tulosalueelle. Perusteluina ratkaisulle oli niiden hankeluonteisuus sekä kosketuspinnat säätiön muiden projektien kanssa.

Sauma-starttipajatoiminta vakiintui toiminnallisesti osaksi säätiön valmennustoimintaa. Toiminnan perusrahoitus on edelleen Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain myöntämä avustus. Yhteistyöverkosto on laajentunut ja vahvistunut. Pajalla voi kerrallaan olla kahdeksan erityisen tuen tarpeessa olevaa nuorta. Tärkeimpinä ohjaavina tahoina toimivat Jyväskylän eri etsivän nuorisotyön yksiköt ja työvoiman palvelukeskus.

Etsivän nuorisotyön kohderyminä ovat päihteillä oirehtiva, koulutuksesta syrjäytyvät tai muiden haastavissa elämäntilanteissa olevat nuoret. Sovatek-säätiön etsivien työsuhteet vakinaistettiin kesällä 2013. Toiminta rahoitetaan Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain myöntämällä avustuksella. Työsuhteiden vakinaistamisella voidaan vahvistaa työmuodon pitkäjänteistä kehittämistä.

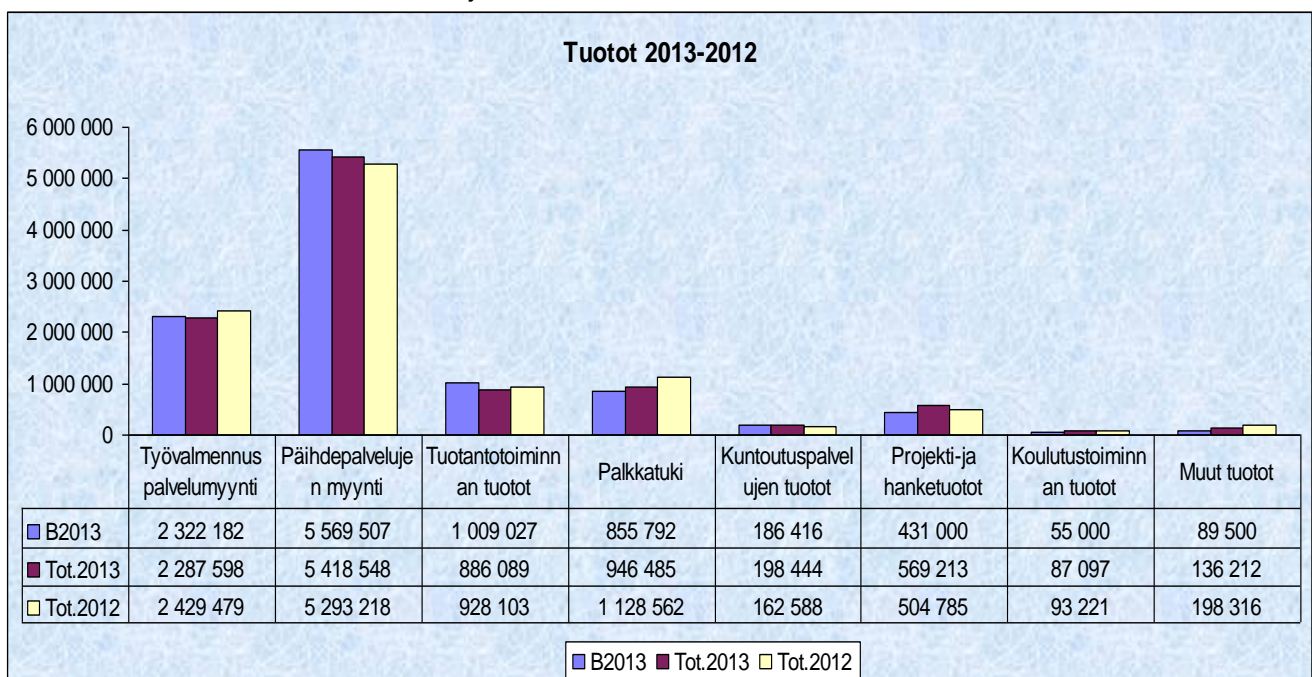
Etsivän työn piirissä oli 121 nuorta. Säännöllistä ja suunnitelmallista työtä tehtiin 88 nuoren kanssa. Asiakkaiden kanssa arvioitiin tapahtuneen noin 700 kohtaamista. Toimintaa suunnattiin Jyväskylän kaupungin perusterveydenhuoltoon, erityisesti terveydenhoitajien ja perhe-suunnittelu- ja äitiysneuvolan kanssa tehtävään molemminpuoliseen ohjaus- ja konsultointityöhön sekä säätiön päihdepalvelujen ja Keski-Suomen Opiskelija-asuntosäätiö kanssa tehtävään yhteistyöhön.

5. Talous

Sovatek-säätiön tilikauden 2013 tavoitteeksi oli asetettu tulojen ja menojen tasapaino 10,5 miljoonan euron kokonaisvolyymilla. Ylijäämää ei siis tavoiteltu, mutta nollatuloksen jätessä vajaat 16 000 euroa miinukselle. Olennaisempaa kuitenkin on, että toimintatuottojen ja –menojen erotusta kuvaava käyttötalouden ylijäämää kertyi 66 000 euroa, missä kohennusta edellisvuoteen yli 170 000 euroa. Tulosta tosin paransi poikkeuksellinen 33 000 euron koulutuslaskujen taseaktivointi, mutta sekin eliminoiden käyttötalous olisi jäänyt reilusti ylijäämäiseksi. Kokonaislijäämä aiheutui lomapalkkavelan kasvusta, mikä ao. varauksen muutoksena lisäsi henkilöstömenoja vajaat 70 000 euroa. Kokonaisuutena arvioiden säätiön kannattavuutta voi pitää joksikin tyydyttävänä.

Sovatek-säätiön säännönmukaiset toimintatuotot kertyvät kahdeksasta eri kokonaisuudesta. Näistä päihdepalvelujen toimintaa rahoitettiin *Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin sekä Joensuuun kaupungin ostopalvelusopimustuotoilla*. Näiden suhteellinen osuus kasvoi 51 %:iin ollen säätiön 10,5 miljoonan euron 5,4 miljoonaa euroa. *Jyväskylän kaupungin ostopalveluperusteisen työvalmennuksen ja sen liitännäisten palkkatuen ja tuotannollisen toiminnan tuotot* olivat yhteensä vajaat 4,5 miljoonaa euroa. Niiden osuus väheni alle 40 %:iin kokonaistuotoista. Muita sääntöjen mukaisia tuottoja kertyi *projekti- ja hanketoiminnasta, kuntoutuspalveluista ja koulutuspalveluista* lähes miljoonaa euroa. Kokonaistuottotavoite toteutui suunnitellusti.

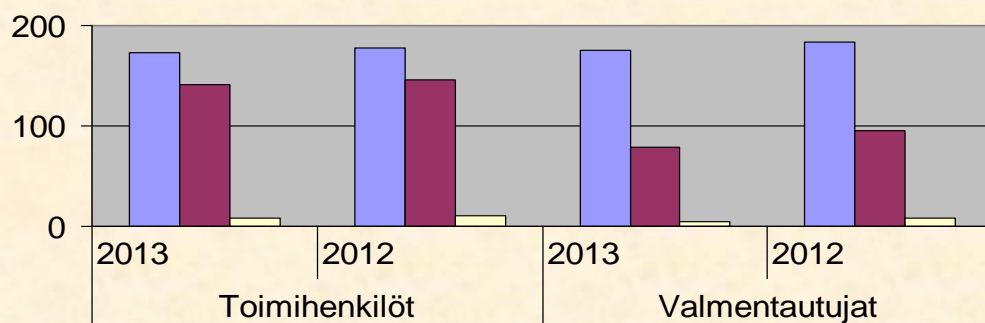
Kuvio 14. Sovatek-säätiön tuottojakauma 2013.

Palkkamenoja kertyi sosiaalikuluneen hieman reilut 7,7 miljoonaa euroa ja ne edustivat väkiintuneesti 74 % kokonaismenoista. Vuoteen 2012 verrattuna henkilöstömenot vähenivät yli 260 000 euroa, mikä selittyy ensisijaisesti tuntipalkkaisten valmentautujien 22 henkilötyövuoden vähenemisellä. Palkkabudjetti toteutui kokonaisuudessaan suunnitelman mukaisesti.

Tilikauden aikana työsuhteessa oli 173 (ed. vuosi 178) eri toimihenkilöä, joiden työpäivistä kertyi 141 (146) henkilötyövuotta. Tuntipalkkaisia valmentautujia oli 175 henkilöä, joista työvuosia 79 (95 v. 2012). Lisäksi työosuusrahaa maksettiin 83 henkilölle (89). Toimihenkilöille kertyi keskimäärin 7,8 sairauspäivää kun edellisvuonna niitä oli 10,8. Valmentautujien vastaavat luvut olivat 4,9 ja 7,8.

Henkilöstö 2013-2012

	Toimihenkilöt		Valmentautajat	
	2013	2012	2013	2012
Hlöt	173	178	175	183
Hlötyövuodet	141	146	79	95
Sair.poissaolot, pv/hlö	7,8	10,8	4,9	7,8

Sovatek-säätiön toimi tilikauden aikana kahdeksassa eri toimipisteessä Jyväskylän ja Joensuun alueella. Tilikauden päättyessä luovuttiin Hakkutien toimipaikasta, minkä tilalle saneratiitiin uudet tilat Sorastajantielle. Muutoksen myötä vuokra- ja kiinteistömenoissa saadaan kuluvana vuotena n. 25 000 euron säästö. Toimitiloja säätiöllä oli vuoden 2013 lopussa 8500 neliometriä, joiden keskimääräinen neliövuokra oli 11 €. Koko tilikauden aikana vuokramenoja kertyi reilut 1,1 miljoonaa euroa, missä budjettiylitystä noin 17 000 euroa.

Toiminnan muita kuluja oli vajaat 1,5 miljoonaa euroa, mistä ostettujen palvelujen osuus noin kolmannes. Joensuun yksikkö hankki ulkopuolisia päihdehoitopaikkoja vajaan 193 000 euron arvosta, mikä oli jokseenkin edellisvuoden tasoa. Arvonlisäverollisen liiketoiminnan 76 % myyntikate kattoi kiinteitä menoja 603 000 euroa. Kokonaisuudessaan toiminnan muut kulut olivat noin 80 000 euroa budjetoitua ja 130 000 euroa edellisvuotta pienemmät.

Pitkäaikaisia investoinneista Sorastajantien toimitilasaneerauksen kustannukset olivat yhteensä n. 83 000 euroa, mistä tilikaudelle kuuluva osuus 67 000 euroa. Keski-Suomen Liiton avustus kattoi investoinnista 26 000 euroa. Efficapotilastietojärjestelmän aktivoitujen 33 000 euron käyttöönottokoulutusmenojen lisäksi kuluvana vuonna kirjataan käyttöomaisuushankintana em. lisenssi ja järjestelmätoimittajan kustannuksia arviolta n. 140 000 euroa. Tilikauden poistoja kirjattiin yhteensä 30 823 euroa.

Mittavista investoinneista johtuen säätiön maksuvalmius ja rahoitusasema heikkeni loppuvuonna. Tilikauden päättyessä rahat ja saamiset kattoivat n. 85 % (ed.vuosi 97%) lyhytaikaisen velan määrästä ja maksuvalmius riitti enää vajaan kahden viikon toimintamenoihin. Huolestuttava on myös oma pääoman väheneminen alle 10 %:iin taseen loppusummasta. Säätiöllä ei kuitenkaan ole pitkäaikaista velkaa, joten käyttöomaisuus toimii osaltaan myös lyhyen velan puskurina. Lisäksi säätiön perustajien sijoittaman peruspääoman katteena on riittävä vaihto-omaisuus. Joka tapauksessa tulevien tilikausien ehdoton tavoite on vahvistaa maksuvalmiutta ja rahoitusasemaa kannattavuutta parantamalla.

	BUDJ. 2013	01/13 12/13	BUDJ. TOT-%	01/12 12/12	2013-2012 %
VARSAISEN TOIMINNAN TUOTOT					
Työvalmennustuotot	2 322 182	2 287 598	99	2 429 479	94
Tuotantotoiminnan tuotot	1 009 027	886 089	88	928 103	95
Päihdepalvelujen tuotot	5 569 507	5 418 548	97	5 293 218	102
Palkkatuki	855 792	946 485	111	1 128 562	84
Muut tuotot	761 916	990 966	130	958 910	103
Myyntin oikaisuerät	0	-2 561	0	-1 914	134
VARSAINAINEN TUOTOT YHTEENSÄ	10 518 424	10 527 124	100	10 736 358	98
VARSAISEN TOIMINNAN KULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-7 746 560	-7 741 415	100	-8 037 966	96
TOIMITILAVUOKRAT	-1 130 773	-1 148 096	102	-1 115 602	103
MUUT KULUT	-1 619 268	-1 540 717	95	-1 670 026	92
	-10 496	-10 430		-10 823	
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	601	228	99	594	96
POISTOT	-17 680	-30 823	174	-22 241	139
KÄYTTÖTALouden JÄÄMÄ (+/-)	4 144	66 073	1 595	-109 477	
RAHOITUS- JA SATUNNAISERÄT	0	-11 998	0	-15 067	80
VARAUSTEN MUUTOS	0	-69 904	0	30 572	-229
TUOTTOJÄÄMÄ	4 144	-15 829		-93 973	

VARALLISUUSASEMA 31.12. 2013

